

Asia: VN/27386/2023-VNK-31

Luonnos valtioneuvoston toimenpideohjelmaksi rasismin torjumisesta ja yhdenvertaisuuden edistämisestä

Millaista sidosryhmäyhteistyötä tulisi tehdä toimeenpanon aikana (yhteistyötahot, yhteistyön muoto ja fokus)?

Yhteiskunnallisen ilmapiirin osalta on tärkeää, että laaja-alaista yhteistyötä tehdään kaikilla yhteiskunnan alueilla ja huomioidaan myös järjestöjen tekemä työ ja heidän arvonsa kokonaisuudessa. Järjestöt tulee nähdä yhdenvertaisina kumppaneina sidosryhmätyöskentelyssä ja uusien käytäntöjen kehittämisessä sekä turvata järjestöjen rahoitus työn jatkuvuuden takaamiseksi.

Valtiovallan tulisi edistää tiivistä yhteistyötä kaikkien toimijoiden kesken esim. työnantajat, työnantaja- ja työntekijäjärjestöt, kansalaisjärjestöt kuten sosiaali- ja terveysjärjestöt ja ihmisoikeustoimijat, korkeakoulut ja kunnat.

Miten ja missä toimenpiteissä risteävän ja moniperusteisen syrjinnän torjuminen tulisi erityisesti huomioida?

Toimenpideohjelmassa työelämäosallisuus on jäänyt taka-alalle ja pintapuoliseksi. Työnantajien rooli ja vastuu yhdenvertaisten mahdollisuuksien osalta on heikosti nostettu toimenpideohjelmassa. Toimenpideohjelmassa mainitaan ainoastaan työnantajien tiedon lisääminen ja lakivelvoitteet. Olisi tärkeää, että toimenpideohjelmassa näkyisi vahvempi kehote työnantajille monimuotoisuuden edistämisessä sekä valtiovallan halu seurata sen toteuttamista.

Pääministerin pyöreän pöydän yhdenvertaisuudesta ja syrjimättömyydestä 18.3.2024 jälkeisessä tiedotustilaisuudessa pääministeri Petteri Orpo nosti yhteenvedossaan esiin viisi prioriteettia, mutta kaikki eivät ole tässä toimenpideohjelmassa mukana. Olisi tärkeää, että toimenpideohjelmassa olisi mukana mm. Suomen pitovoimastrategian laatiminen kokonaisvaltaisesti ja sitoutuminen pitkällä aikavälillä (minimi 5 vuotta) strategian toteuttamiseen mahdollistamalla riittävät resurssit siihen. Pitovoima on avain osaavien (maassa jo olevat korkeakoulutetut ja Suomessa opiskelevat korkeakouluopiskelijat) maahan muuttajien sitouttamiseen ja maassa pysymiseen.

Korkeakoulutuksen saaneiden maahan muuttaneiden työelämäosallisuuden ja pitovoiman edistäminen ei voi olla ainoastaan pilottihankkeena, vaan sen tulee olla pitkäjänteistä jatkuvaa toimintaa. Esimerkiksi Väestöliitto on toteuttanut vuodesta 2011 lähtien korkeakoulutettujen mentorointiohjelmia, jolla edistetään pääsyä osaamista vastaaviin tehtäviin ja urakehitystä

Suomessa. Toiminnan vuosittaiset tulokset osoittavat menetelmän tehokkuutta. Vuosittain 30 % ohjelmaan osallistuvista työllistyy omalle alalleen, 30 % saa oman alan harjoittelupaikan tai aloittaa täydennysopiskelun. Kaikki osallistuneista kokevat voimaantuneensa ja ne, jotka eivät työllisty tai jatka opiskelua mentoroinnin aikana, kokevat oppineensa ja ymmärtävänsä suomalaista työelämää ja uskovat työllistyvänsä lähitulevaisuudessa.

Ohjelman onnistumisen avain on kohtaamiset (mukana saman verran valtaväestön edustajat ja maahan muuttaneet), tavoitteellisuus sekä ohjaus ja tuki. Kohtaamiset ovat ensi askel, joka muokkaa asenteita, vähentää ennakkoluuloja ja lisää erilaisuuden vastaanottavuutta.

Näiden toimien lisäksi olisi tärkeää, että toimenpideohjelmassa huomioitaisiin vahvemmin toimia, jotka kohdentuvat suomalaisiin työnantajiin ja heidän vastaanottavuuteensa ja asenteisiin.

Mitä sellaisia toimenpiteitä toimenpideohjelmasta puuttuu, joita valtioneuvoston yhdenvertaisuustiedonannon puitteissa pitäisi mielestäsi edistää?

Pitovoimastrategia (kts. yllä), vahvempi tuki maahan muuttaneille sekä työnantajien sitouttaminen.

Miten toimenpideohjelman tavoitteiden toteutumista ja vaikutuksia tulisi seurata?

Pitovoimastrategian toteuttamista tulisi seurata asetettujen tavoitteiden ja tulosten osalta valtioneuvoston kansliassa ja eri toimijat tulisi ottaa mukaan sen suunnitteluun, seurantaan ja arviointiin.

Muut kommentit

Syrjinnän poistamiseksi painotamme laaja-alaista yhdenvertaisuuden ja eri syrjintäperusteiden tarkastelua ja seuranta, myös usean samanaikaisen syrjintäperusteen tilanteita eri ns. risteävää syrjintää.

Yleisesti todetaan, että toimenpideohjelma sisältää suurilta osin nyt jo toteutettavia toimia. Nyt olisi ensiarvoisen tärkeää, että toteutetaan niitä tuloksekkaita olemassa olevia toimintoja sekä luodaan rohkeasti uusia vaikuttavia menetelmiä maahan muuttaneiden osallisuuden ja yhdenvertaisuuden edistämiseen. Painotamme erityisesti työelämän vastaanottavuuden vahvistamista ja syrjinnän poistamista.

Toimenpideohjelma tunnistaa koulutuksen ja kasvatuksen merkityksen rasismiin vastaisessa työssä. Ohjelmassa tunnistetaan tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskasvatuksen merkityksen ja huomioi opettajien täydennyskoulutuksen näiden aihealueiden opetuksen onnistumisessa. Toimenpideohjelmassa ei kuitenkaan huomioida kokonaisvaltaisen seksuaalikasvatuksen merkitystä rasismiin vastaisessa työssä. Kokonaisvaltaisessa seksuaalikasvatuksessa opetetaan seksuaaliterveyttä laajemmin mm. tunne- ja vuorovaikutustaitoja sekä normien purkamiseen liittyviä sisältöjä, jotka ovat keskeisiä rasismiin vastaisessa työssä. Myös ohjelmassa mainitut tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskasvatus ovat olennainen osa kokonaisvaltaista seksuaalikasvatusta. Huolimatta siitä, että seksuaalikasvatus on kirjattu sekä varhaiskasvatukseen että perusopetuksen opetussuunnitelmiin, kokonaisvaltainen seksuaalikasvatus ei toteudu koko maassa yhdenvertaisesti. Kokonaisvaltaisen seksuaalikasvatuksen potentiaali jää käyttämättä. Haaste on erityisesti varhaiskasvatuksen, koulujen, oppilaitosten, nuorisotyön sekä sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten osaamisen tasossa, sillä seksuaalikasvattaminen ei kuulu näiden ammattiryhmien peruskoulutukseen. Seksuaalikasvatusta tekevien ammattilaisten peruskoulutukseen on sisällytettävä pakollisina opintoina kokonaisvaltaisen seksuaalikasvatuksen laadukasta toteuttamista tukevia

sisältöjä. Ammattilaisten tietoja ja taitoja on vahvistettava säännöllisellä täydennyskoulutuksella, johon on kohdennettava rahoitus.

Varsinaisessa Valtioneuvoston tiedonannossa yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja syrjimättömyyden edistämisestä suomalaisessa yhteiskunnassa määritellään kappaleessa 20. seuraavasti: Kansainvälisissä yhteyksissä Suomi jatkaa pitkän aikavälin ihmisoikeuspoliittista linjaansa mm. naisten, tyttöjen, vammaisten henkilöiden, alkuperäiskansojen ja sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen sekä muiden erityisen haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden oikeuksien edistämiseksi ja puolustamiseksi. Myös EU:ssa Suomi jatkaa edellä mainitun linjansa mukaisesti edelleen sukupuolten tasa-arvon ml. itsemääräämisoikeuden (SRHR) ja seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjä koskevien asioiden edistämistä.

Toimenpideohjelmassa ei määritellä toimenpiteitä Suomen kansainväliseen yhteistyöhön. On tärkeää, että Suomi tunnistaa naisten oikeuksia, seksuaalioikeuksia ja erityisesti seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen oikeuksia vastustavan kansainvälisen anti-gender-liikkeen vahvistumisen ja tekee toimenpiteitä liikkeen vastustamiseksi. Erityisesti EU-tasolla on sitouduttava määrätietoisesti seksuaali- ja lisääntymisterveyden ja -oikeuksien (SRHR) sekä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen oikeuksien puolustamiseen ja edistämiseen.

Väestöliiton Et ole yksin -toiminnan vakinaistaminen ja laajentaminen hallitusohjelman ja valtioneuvoston tiedonannon 2/2023 mukaisesti tulisi huomioida. Palvelu tukee turvallista harrastustoimintaa lapsille ja nuorille ja näin vahvistaa yhdenvertaisuutta, syrjimättömyyttä ja tasa-arvoa sekä ihmisoikeuksien toteutumista urheilussa ja muussa harrastustoiminnassa.

Väestöliitto ry, Eija Koivuranta